

تشریح کامل مسائل فیزیک (جلد اول) مکانیک

ویرایش دهم (۲۰۱۴)

دیوید هالیدی - رابرت رزنیگ - یرل واکر

مؤلف: محمد مرادی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای حل مسائل فیزیک

رابرت رزنیک، دیوید هالیدی، کنت اس. کرین

جلد اول

مکانیک

(ویرایش دهم)

تالیف:

محمد مرادی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

سرشناسه : مرادی، محمد، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآور : راهنمای حل مسائل فیزیک رابرت رزنیک، دیوید هالیدی، کنت اس. کرین / تالیف محمد مرادی.
مشخصات نشر : تهران: انتشارات موجک، ۱۴۰۲ -

مشخصات ظاهری : ج.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۶۳۵-۸

وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتاب حاضر راهنمای جلد اول ویراست دهم کتاب "فیزیک" تالیف رابرت رزنیک، دیوید هالیدی و کنت کرین است.

مندرجات : ج. ۱. مکانیک. -

موضوع : فیزیک

موضوع : Physics

موضوع : فیزیک -- راهنمای آموزشی (عالی)

موضوع : Physics -- Study and teaching (Higher)

موضوع : فیزیک -- مسائل، تمرین‌ها و غیره (عالی)

موضوع : Physics -- Problems, exercises, etc. (Higher)

شناسه افزوده : رسنیک، رابرت، ۱۹۲۳ - م. فیزیک

شناسه افزوده : هالیدی، دیوید، ۱۹۱۶ - م. فیزیک

شناسه افزوده : کرین، کنت. فیزیک

رده بندی کنگره : QC ۲۱/۳

رده بندی دیویی : ۵۳۰/۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی : ۹۳۱۷۵۱۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیا

انتشارات موجک (ناشر دانشگاهی)

واتساپ : ۰۹۳۶۳۰۳۱۲۵۸ کانال: telegram.me/mojak1

تلفن مرکز پخش : ۰۲۶۳۲۷۰۵۳۱۸ - ۰۲۶۳۲۷۰۲۶۵۹ - ۰۲۱۶۶۱۲۷۵۹۳ - ۰۲۱۶۶۴۲۹۷۳۳

ایمیل : mojakpublication@yahoo.com

سایت: www.mojak.ir اینستاگرام: mojakpublication

عنوان : راهنمای حل مسائل فیزیک

تالیف : محمد مرادی

مشخصات ظاهری : ۴۲۲ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : تابستان ۱۴۰۲، تیراژ : ۵۰۰ جلد

قیمت : ۴۹۱۰۰۰۰ ریال، شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۹۴-۶۳۵-۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات موجک محفوظ است. هیچ شخص حقیقی و حقوقی حق چاپ و تکثیر این اثر را به هر شکل و صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و ... را ندارد. متخلفین به موجب بند ۵ ماده قانون حمایت از ناشرین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: اندازه‌گیری ۱۱

۱-۱ کمیت‌های فیزیکی، استانداردها، و یکاها ۱۱

۲-۱ دستگاه بین‌المللی یکاها ۱۱

۳-۱ استاندارد زمان ۱۲

۴-۱ استاندارد طول ۱۵

۵-۱ استاندارد جرم ۱۹

۶-۱ دقت و رقم‌های بامعنی ۲۰

۷-۱ تحلیل ابعادی ۲۱

۸-۱ مسئله‌ها ۲۲

فصل دوم: حرکت در یک بعد ۲۷

۱-۲ سینماتیک یا بردارها ۲۷

۲-۲ ویژگی‌های بردارها ۲۷

۳-۲ بردارهای مکان، سرعت، و شتاب ۳۱

۴-۲ سینماتیک یک بُعدی ۳۶

۵-۲ حرکت با شتاب ثابت ۴۶

۶-۲ سقوط آزاد اجسام ۴۹

۷-۲ مسئله‌ها ۵۳

فصل سوم: نیرو و قانون‌های نیوتن ۷۳

۷۳	۱-۳ مکانیک کلاسیک .....
۷۳	۲-۳ قانون اول نیوتن .....
۷۳	۳-۳ نیرو .....
۷۳	۴-۳ جرم .....
۷۳	۵-۳ قانون دوم نیوتن .....
۷۷	۶-۳ قانون سوم نیوتن .....
۷۷	۷-۳ وزن و جرم .....
۷۹	۸-۳ کاربرد قانون‌های نیوتن .....
۸۳	۹-۳ مسئله‌ها .....

فصل چهارم: حرکت در دو و سه بعد ۹۱

۹۱	۱-۴ حرکت در سه بُعد با شتاب ثابت .....
۹۳	۲-۴ قانون‌های نیوتون به شکل سه بعدی .....
۹۷	۳-۴ حرکت پرتابی .....
۱۰۴	۴-۴ نیروهای کشش و حرکت پرتابه‌ها .....
۱۰۶	۵-۴ حرکت دایره‌ای یکنواخت .....
۱۰۸	۶-۴ حرکت نسبی .....
۱۱۱	۷-۴ مسئله‌ها .....

فصل پنجم: کاربرد قانون‌های نیوتن ۱۲۹

۱۲۹	۱-۵ قانون‌های نیرو .....
۱۲۹	۲-۵ کشش و نیروهای قائم .....
۱۳۲	۳-۵ نیروهای اصطکاک .....
۱۴۴	۴-۵ دینامیک حرکت دایره‌ای یکنواخت .....
۱۵۳	۵-۵ نیروهای وابسته به زمان .....

- ۱۵۴ ..... ۶-۵ چارچوب‌های نالخت و شبه نیروها
- ۱۵۴ ..... ۷-۵ محدودیت قانون‌های نیوتون
- ۱۵۵ ..... ۸-۵ مسئله‌ها

فصل ششم: تکانه ۱۶۹

- ۱۶۹ ..... ۱-۶ برخوردها
- ۱۶۹ ..... ۲-۶ تکانه خطی
- ۱۷۰ ..... ۳-۶ ضرب و تکانه
- ۱۷۵ ..... ۴-۶ پایداری تکانه
- ۱۷۶ ..... ۵-۶ برخوردهای دوجسمی
- ۱۸۴ ..... ۶-۶ مسئله‌ها

فصل هفتم: دستگاه ذرات ۱۹۹

- ۱۹۹ ..... ۱-۷ حرکت یک جسم مرکب
- ۱۹۹ ..... ۲-۷ دستگاه‌های دو ذره‌ای
- ۲۰۳ ..... ۳-۷ دستگاه‌های بس ذره‌ای
- ۲۰۴ ..... ۴-۷ مرکز جرم اجسام جامد
- ۲۰۵ ..... ۵-۷ پایداری تکانه در دستگاهی از ذرات
- ۲۰۶ ..... ۶-۷ دستگاه‌های با جرم متغیر
- ۲۰۹ ..... ۷-۷ مسئله‌ها

فصل هشتم: سینماتیک چرخشی ۲۱۷

- ۲۱۷ ..... ۱-۸ حرکت چرخشی
- ۲۱۷ ..... ۲-۸ متغیرهای چرخشی
- ۲۲۰ ..... ۳-۸ کمیت‌های چرخشی به صورت بردارها

- ۴-۸ چرخش با شتاب زاویه‌ای ثابت ۲۲۱
- ۵-۸ رابطه‌های موجود بین متغیرهای خطی و زاویه‌ای ۲۲۵
- ۶-۸ رابطه‌های برداری بین متغیرهای خطی و زاویه‌ای ۲۲۹
- ۷-۸ مسئله‌ها ۲۳۱

فصل نهم: دینامیک چرخشی ۲۴۱

- ۱-۹ گشتاور نیرو ۲۴۱
- ۲-۹ لختی دورانی و قانون دوم نیوتن ۲۴۵
- ۳-۹ لختی دورانی اجسام صلب ۲۴۶
- ۴-۹ گشتاور نیروی ناشی از گرانی ۲۵۰
- ۵-۹ کاربردهای تعادلی قانون‌های نیوتن برای چرخش ۲۵۰
- ۶-۹ کاربردهای غیرتعادلی قانون‌های نیوتن برای چرخش ۲۵۵
- ۷-۹ ترکیب حرکت‌های چرخشی و انتقالی ۲۵۹
- ۸-۹ مسئله‌ها ۲۶۱

فصل دهم: تکانه زاویه‌ای ۲۷۷

- ۱-۱۰ تکانه زاویه‌ای ذره ۲۷۷
- ۲-۱۰ دستگاه‌های ذرات ۲۷۹
- ۳-۱۰ تکانه زاویه‌ای و سرعت زاویه‌ای ۲۸۱
- ۴-۱۰ پایستگی تکانه زاویه‌ای ۲۸۵
- ۵-۱۰ فرفره چرخان ۲۸۹
- ۶-۱۰ مروری بر دینامیک چرخشی ۲۸۹
- ۷-۱۰ مسئله‌ها ۲۹۰

فصل یازدهم: کار و انرژی جنبشی ۲۹۹

۲۹۹	.....	۱-۱۱ کار و انرژی
۲۹۹	.....	۲-۱۱ کار یک نیروی ثابت
۳۰۲	.....	۳-۱۱ توان
۳۰۵	.....	۴-۱۱ کار نیروی متغیر
۳۰۶	.....	۵-۱۱ کار نیروی متغیر: مورد دوبعدی
۳۰۷	.....	۶-۱۱ انرژی جنبشی و قضیه کار-انرژی
۳۱۰	.....	۷-۱۱ کار و انرژی جنبشی در حرکت چرخشی
۳۱۲	.....	۸-۱۱ انرژی جنبشی در برخوردها
۳۱۴	.....	۹-۱۱ مسئله‌ها

فصل دوازدهم: انرژی پتانسیل ۳۳۳

۳۳۳	.....	۱-۱۲ نیروهای پایستار
۳۳۳	.....	۲-۱۲ انرژی پتانسیل
۳۳۴	.....	۳-۱۲ پایستگی انرژی مکانیکی
۳۴۲	.....	۴-۱۲ پایستگی انرژی در حرکت چرخشی
۳۴۵	.....	۵-۱۲ دستگاه‌های پایستار یک بعدی: جواب کامل
۳۴۶	.....	۶-۱۲ دستگاه‌های پایستار سه بعدی
۳۴۸	.....	۷-۱۲ مسئله‌ها

فصل سیزدهم: پایستگی انرژی ۳۶۱

۳۶۱	.....	۱-۱۳ کار نیروهای خارجی روی یک دستگاه
۳۶۳	.....	۲-۱۳ انرژی داخلی در دستگاهی از ذرات
۳۶۳	.....	۳-۱۳ کار اصطکاک
۳۶۶	.....	۴-۱۳ پایستگی انرژی در دستگاهی از ذرات
۳۶۷	.....	۵-۱۳ انرژی مرکز جرم

- ۱۳-۶ واپاش‌های و واکنش‌ها ۳۷۰
- ۱۳-۷ انتقال انرژی به وسیله گرما ۳۷۰
- ۱۳-۸ مسئله‌ها ۳۷۰

فصل چهاردهم: گرانش ۳۷۹

- ۱۴-۱ منشأ قانون گرانش ۳۷۹
- ۱۴-۲ قانون گرانش عمومی نیوتن ۳۷۹
- ۱۴-۳ ثابت گرانشی G ۳۸۰
- ۱۴-۴ گرانش در نزدیکی سطح زمین ۳۸۰
- ۱۴-۵ دو قضیه پوستانای ۳۸۲
- ۱۴-۶ انرژی پتانسیل گرانشی ۳۸۳
- ۱۴-۷ حرکت سیارات و ماهواره‌ها ۳۸۸
- ۱۴-۸ میدان گرانشی ۳۹۷
- ۱۴-۹ دستاوردهای جدید در گرانش ۳۹۷
- ۱۴-۱۰ مسئله‌ها ۳۹۷

فصل اول

اندازه‌گیری

۱-۱ کمیت‌های فیزیکی، استانداردها، و یکاها

۲-۱ دستگاه بین‌المللی یکاها

۱. با استفاده از پیشوندهای جدول ۲-۱ عبارت‌های زیر را بیان کنید:

(الف) 10^6 فون؛ (ب) 10^{-6} فون؛ (ج) 10^1 کارت؛ (د) 10^9 لو؛ (ه) 10^{12} ورسن؛ (و) 10^{-1} مال؛ (ز) 10^{-2} مانتال؛ (ح) 10^{-9} سو؛ (ط) 10^{-12} بو؛ 10^{-18} ماتیک؛ (ک) $10^2 \times 10$ بز؛ (ل) $10^3 \times 10$

مرغ. با توجه به این مثال‌ها خودتان بیشتری را بسازید.*

حل: با توجه به جدول می‌توان به پاسخ‌های زیر رسید:

الف) مگافون	ب) میکروفون	ج) دکاکارت	د) گیگالو
ه) ترافیک	و) دسی بل	ز) سانتی‌گراد	ح) اپیکومتر
ط) آتومیسیم	ی) هکتوگرم	ک) کیلووات	

۲. بعضی از پیشوندهای مربوط به یکاهای SL وارد زبان معمولی شده است، (الف) معادل هفتگی حقوق سالانه مساوی $36K$ (مساوی $36k\$$) چقدر است؟ (ب) جایزه اول بخت آزمایی 10 مگادالر در طی 20 سال پرداخت می‌شود. مبلغ هر چک ماهانه چقدر است؟ (ج) ظرفیت دیسک سخت کامپیوتری $30 GB$ (۳۰ گیگابایت) است. چند کلمه 8 بایتی را می‌توان در آن ذخیره کرد؟

حل: الف) اگر x را معادل حقوق هفتگی در نظر بگیریم با استفاده از ضرایب تبدیل خواهیم داشت:

$$x = 36k \$ / y = \frac{36 \times 10^3 \$}{52 \text{ week}} = 692/3 \$ / \text{week}$$

* نگاه کنید به:

(ب) با روش مشابه خواهیم داشت:

$$x = 1.0M \text{ } \$ / 2.0y = \frac{1.0 \times 10^6 \$}{(2.0)(12)mo} = 4/17 \times 10^5 \text{ } \$ / mo$$

(ج) یک روشی دیگر برای تبدیل واحد بستن تناسب است.

$$1 \text{ byte} \quad 1 \text{ word}$$

$$3.0 \times 10^8 \text{ byte} \quad (x) \text{ word}$$

$$x = \frac{3.0 \times 10^8}{8} = 3/75 \times 10^8 \text{ word}$$

۳-۱ استاندارد زمان

۳. انریکو فرمی زمانی گفته بود که زمان یک سخنرانی استاندارد (۵۰ دقیقه) نزدیک به ۱ میکروقرن است.

هر میکروقرن چند دقیقه است و چه اختلافی با تقریب فرمی دارد؟

حل: ابتدا یک میکروقرن را بر حسب دقیقه بدست می آوریم.

$$1 \mu c = (1 \times 10^{-6})(1.0)(365)(24)(60) = 52/6 \text{ min}$$

درصد اختلاف عبارت است از درصد نسبت اختلاف به مقدار کمیت،

$$\Delta x = 2/6 \text{ min}$$

$$\frac{\Delta x}{x} \times 100 = \frac{2/6}{50} \times 100 = 5/2 \%$$

۴. فاصله نیویورک از لوس آنجلس در حدود 3000 mi است؛ اختلاف ساعت دو شهر در حدود 3 h است.

پیرامون کره زمین را محاسبه کنید.

حل: اگر مدت زمان چرخش کامل زمینی به دور خود T ، محیط آن را با $P = 2\pi R$ فاصله دو شهر

را با s و اختلاف زمان را با t نشان دهیم خواهیم داشت:

$$\frac{T}{P} = \frac{t}{s} \Rightarrow \frac{24}{P} = \frac{3}{300} \Rightarrow P = 2400 \text{ mil} = 38416 \text{ km}$$

۵. تعداد ثانیه‌ها در هر سال را می توان به راحتی π برابر 10^7 در نظر گرفت. این مقدار با چه درصد خطایی

صحیح است؟

حل:

PHYSICS I

MECHANICS

RESNICK-HALLIDAY-WALKER

ISBN : 978-600-994-635-8

